

ПУТІВНИК ІЗ ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ ДЛЯ МОЛОДІ З ІНВАЛІДНІСТЮ

7%
ВИБОРЦІВ

7%
ВИБОРЦІВ

7%
ВИБОРЦІВ

7%
ВИБОРЦІВ

7%
ВИБОРЦІВ

7%
ВИБОРЦІВ

7%
ВИБОРЦІВ

7%
ВИБОРЦІВ

7%
ВИБОРЦІВ

7%
ВИБОРЦІВ

7%
ВИБОРЦІВ

7%
ВИБОРЦІВ

7%
ВИБОРЦІВ

7%
ВИБОРЦІВ

7%
ВИБОРЦІВ

Путівник створений з метою підвищити обізнаність молоді¹ з інвалідністю про політичні права та надихнути брати активну участь у політичному житті країни як на місцевому, так і на національному рівнях.

Авторки: Ірина Текучова, Юлія Сачук, Вікторія Лучка

Редакторка: Ірина Виртосу

Матеріал підготовлений ГО “Боротьба за права” в межах проекту “Моя участь важлива” за підтримки Фонду сприяння демократії Посольства США в Україні. Погляди авторів не обов’язково збігаються з офіційною позицією уряду США.

**FIGHT FOR
RIGHT**

Жодна частина цієї публікації не може бути відтворена в будь-якій формі або будь-якими засобами, електронними чи механічними, включаючи фотокопіювання, запис або будь-який інший спосіб зберігання і пошуку інформації без письмового дозволу ГО “Боротьба за права”.

Копірайт © 2019 Громадська організація “Боротьба за права”.

Усі права захищені.

Громадська організація людей з інвалідністю “Боротьба за права” є неприбутковою організацією, яка займається захистом прав людей з інвалідністю в Україні. Організація діє з метою реалізації та захисту прав людини і основоположних свобод, зокрема прав людей з інвалідністю, просування загальнолюдських цінностей через проведення освітньо-просвітницької, мистецької та інформаційної діяльності; відстоювання рівності та недискримінації, свободи слова та розвитку громадянського суспільства в Україні.

www.ffr.org.ua

¹ Згідно із Законом України “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні”, до молоді належать громадяни віком від 14 до 35 років.

Якщо ти ще вагаєшся, читати тобі цей пів-твірник чи ні, пройди швидкий тест, збери лайки та дізнайся на наступній сторінці, що варто зробити :)

1

Ти терпіти не можеш несправедливість та завжди готовий або готова заступитися за однокласника, якого/яку ображають у школі.

Це я!**Не про мене** ✕

2

У Facebook та Instagram, окрім котиків, ти підписаний або підписана на пабліки новин, щоб бути в курсі подій в Україні та твоєму населеному пункті.

Знову про мене!**Не про мене** ✕

3

Ти принаймні один раз поширював/ла або писав/ла пост у соціальних мережах про події в твоєму населеному пункті або державі, які тебе дуже хвилюють.

Це я!**Не про мене** ✕

4

В тебе є драйвова фотографія з акції підтримки/протесту, в якій ти брав або брала участь.

Знову про мене!**Не про мене** ✕

5

Ти готовий або готова сперечатися місяцями з власником кафе та вимагати прибрати перешкоди, через які не можеш фізично потрапити у заклад.

Це я!**Не про мене** ✕

0-1 Лайк. Зробити перший крок іноді ну дуже важко. Але тобі це вдалося, оскільки ти тримаєш у руках цей путівник! Він тобі допоможе стати справжнім борцем та борчинею за свої права. Ми тобі радимо розпочати його читати з наступних розділів:

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ	5
НАВІЩО ПОТРІБНІ ПОЛІТИЧНІ ПРАВА?	7
ОСНОВНІ ПОЛІТИЧНІ ПРАВА ТА ЇХ ЗДІЙСНЕННЯ	9

2-3 Лайки. Як активіст/ка-початківець ти вже можеш помітити несправедливість навколо себе та порушення своїх прав, і це — чудово! Щоб розібратися, які існують перешкоди, зверни особливу увагу на розділ:

ПЕРЕШКОДИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ	14
--	----

4-5 Лайків. Ти на правильному шляху! Щоб впевнено рухатися далі, ми рекомендуємо почитати історії людей з інвалідністю, які надихають, та наступні розділи:

ШІСТЬ СПОСОБІВ ЗАХИСТИТИ СВОЇ ПОЛІТИЧНІ ПРАВА	18
АБЕТКА ЗАКОНІВ	24

АКТИВНА
ПОЛІТИЧНА УЧАСТЬ

участь в управлінні державою, займання посад на різних рівнях керування, участь у діяльності неурядових організацій і асоціацій, пов'язаних із суспільним і політичним життям країни.

ВИБОРИ

спосіб формування органів влади шляхом голосування громадян.

ВИБОРЧА
ДІЛЬНИЦЯ

територіальна одиниця, утворена в період виборів та референдумів для проведення голосування та підрахунку голосів.

ГРОМАДА

місцева спільнота.

ГРОМАДСЬКА
ОРГАНІЗАЦІЯ

об'єднання громадян, яке створюється для реалізації спільних інтересів.

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА

виконання завдань і функцій держави особами, які мають посади в державних органах та одержують заробітну плату з державного бюджету (який формується з податків громадян).

ДБН (ДЕРЖАВНІ
БУДІВЕЛЬНІ НОРМИ)

документи з питань будівництва та архітектури.

ДИСКРИМІНАЦІЯ

обмеження прав людини тільки через наявність у людини певних ознак. Наприклад, через вік, стать, інвалідність, сексуальну орієнтацію та ін.

ЗВЕРНЕННЯ
ГРОМАДЯН

викладені в усній або письмовій формі заяви, скарги, пропозиції, петиції щодо ситуації, яка непокоїть, щоб її змінити.

ЗАЯВА

письмове або усне повідомлення, в якому викладається певне прохання до установи чи посадової особи.

СКАРГА

офіційне письмове або усне повідомлення про висловлення незадоволення, незаконні або неправильні дії особи, установи.

ПРОПОЗИЦІЯ

звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування.

ПЕТИЦІЯ

письмове **колективне** звернення громадян до органів влади та місцевого самоврядування.

КОНСТИТУЦІЯ
УКРАЇНИ

найважливіший закон нашої держави, який визначає державний устрій, порядок і принципи функціонування представницьких, виконавчих та судових органів влади, виборчу систему, права й обов'язки держави, суспільства та громадян.

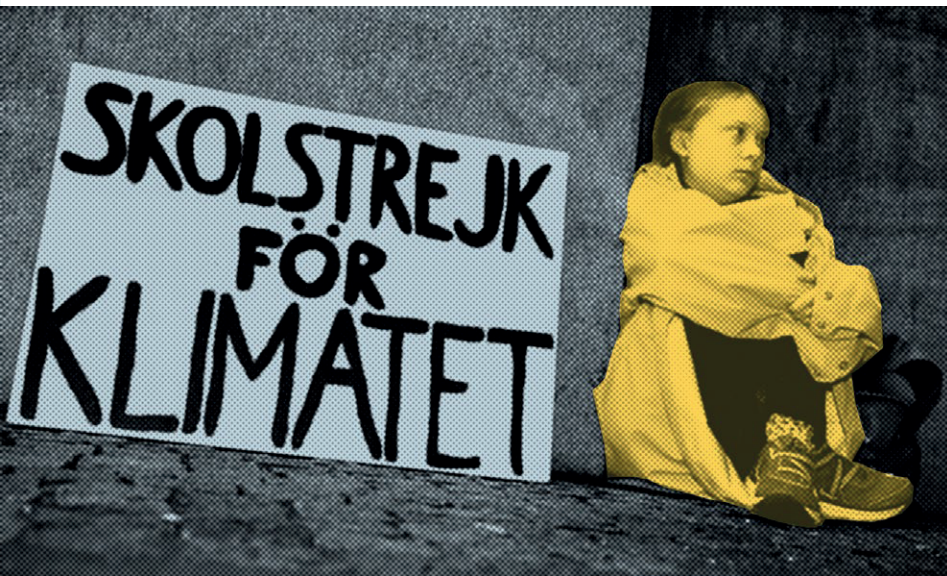
СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

МАЛОМОБІЛЬНІ ГРУПИ НАСЕЛЕННЯ	люди, що можуть зіштовхнутися з перешкодами при самостійному пересуванні, під час одержання послуг, необхідної інформації або при орієнтуванні в просторі.
МІТИНГ	масова вулична акція для підтримки або незгоди певної ситуації в країні, проблеми, погляду.
МІСЦЕВА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ	місцевий орган виконавчої влади, який розташований в обласних і районних центрах, в містах Києві та Севастополі.
ОМБУДСМАН	посадова особа, яка контролює дотримання прав людини державними органами.
ООН (ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ)	світове об'єднання держав, яке піклується про права людини та забезпечує сталий розвиток країн.
ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ	органи, які виконують завдання та функції держави.
ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	органи, що утворюються людьми у населеному пункті для вирішення місцевих питань.
ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ	громадська організація, метою якої є отримання і здійснення політичної влади.
ПОЛІТИЧНІ ПРАВА	права, які допомагають впливати на владу.
ПРАВА ЛЮДИНИ	набір правових можливостей людини.
ПРАВопорушення	шкідливе діяння, що порушує закон.
РЕФЕРЕНДУМ	прийняття виборцями рішень з конституційних, законодавчих чи інших важливих для країни політичних питань.
УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН	принципи, за якими створюються продукти, середовище та послуги, доступні та комфортні для різних людей.

НАВІЩО ПОТРІБНІ ПОЛІТИЧНІ ПРАВА?

Політичні права — це права, які допомагають впливати на владу

У 2018 році школярка із Швеції Грета Тунберг вийшла одна на акцію протесту з плакатом: “Шкільний страйк проти кліматичних змін”. Вона була впевнена, якщо влада не почне діяти тут і зараз, щоб врятувати планету від кліматичних змін, її покоління не матиме майбутнього. Вона повірила в себе та вирішила діяти. Грета змогла надихнути багатьох людей. Через півроку відбувся найбільший в історії мітинг за екологію. На вулиці вийшли 1.6 млн школярів із 125 країн. Який результат? Починаючи з 2021 року, ЄС витратить 25 % свого бюджету на боротьбу зі змінами клімату. Греті 15 років, і в неї — аутизм².

Права людини є основою для гідного та повноцінного життя у суспільстві

Грета використала своє політичне право на мітинг, щоб вплинути на владу в своїй країні. І їй це вдалося.

Чи можливо це в Україні? Можливо. Адже, як і в Швеції, так і в Україні існують політичні, громадянські, соціальні, економічні та культурні права людини, які захищені українськими законами та міжнародними договорами. Вони дають можливість впливати на владу й брати участь у житті держави.

Надзвичайно важливими є саме політичні права, тому що вони дозволяють кожній людині впливати на владу та політичні рішення як на національному рівні, так і в своїй громаді. Завдяки виборам можна вплинути на те, хто буде Президентом України, депутатами Верховної

Ради України або мером / головою твого населеного пункту. Найважливіші рішення для країни приймаються на всеукраїнському референдумі, а для регіону — на місцевому.

У 1991 році саме на референдумі населення вирішило, що Україна повинна стати незалежною державою. Звернення, скарги, петиції до державних органів також можуть вплинути на політичні рішення як на рівні громади, так і країни в цілому, і таким чином вирішити проблемні питання спільноти.

Але політичні права — це тільки набір можливостей. Щоб вони дійсно могли принести користь тобі та суспільству, ними треба навчитися користуватися.

² Фото: The Guardian

ІСТОРІЯ РОМАНА

Мене звали Роман, я з Коломиї. Мені 40 років. У мене велика родина. Я дуже люблю свою сестру Таню, її дітей Станіслава і Владислава. Разом з мамою Любою у 2006 році ми відкрили благодійну організацію — Фонд підтримки осіб з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень “Крокус”.

Я дуже люблю подорожувати, фотографувати світ навколо себе, допомагати мамі організовувати різні заходи, отримувати і роздавати гуманітарну допомогу людям, бо я волонтер. Мрію влаштуватися на роботу і створити свою сім'ю.

НАЙБІЛЬША ПЕРЕМОГА В ЖИТТІ

Це перемога над самим собою. Найбільша опора — це моя мама. Вона відповідає на всі мої питання, допомагає приймати правильні рішення, виправляти помилки в поведінці і моїх вчинках, попереджає про небезпеку і хибні кроки.

УЧАСТЬ У ВИБОРАХ

З 18 років я беру участь у різних виборах, що проходили в Україні. Я дізнаюся багато про кандидатів з різних джерел, обговорюю їх із батьками, слухаю, що говорять інші, але сам приймаю рішення, за кого буду голосувати. Іду на вибори, тому що знаю, що маю на це право і що мій голос важливий. Голосування моє проходить без проблем. Я читаю в бюлетені всі прізвища, знаходжу того, кого хочу вибрати, ставлю знак плюс, опускаю в урну виборчий бюлетень і все³.

БОРІТЬБА ЗА ПРАВА

Мама Романа: “Роман — серед тих, хто найбільш незахищений, бо не завжди вміє висловити правильно і переконливо свої думки і побажання. Тому їхній правозахист більше в компетенції законних представників — це опікуни або батьки. Так і в нашому випадку. Не зважаючи на те, що Роман багато знає,

вміє себе поводити правильно, дуже швидко відступає, коли йому чинять опір. Він не має стійкої впевненості у своїй правоті в питаннях правозахисту”.

ПОРАДА

Ніколи не зупиняйтеся, не розчаровуйтеся через невдачі. Щиро діліться добром з тими, хто поруч.

³ Примітка від мами: Роман не є позбавлений дієздатності, тому має право голосувати.

ОСНОВНІ ПОЛІТИЧНІ ПРАВА ТА ЇХ ЗДІЙСНЕННЯ

Зазвичай, коли йдеться про політичні права, то найперше, що спадає на думку, — це участь у виборах. Справді, це вважається найважливішою та найбільш поширеною формою впливу на владу в країні. Але активна політична участь людини не обмежується тільки голосуванням на виборах. Конституція України закріплює низку інших важливих політичних прав, які необхідно знати.

1. УЧАСТЬ У ВИБОРАХ ТА РЕФЕРЕНДУМАХ

Вибори та референдуми дозволяють виборцям контролювати державні процеси та визначати майбутнє країни. Голосувати можуть усі громадяни та громадянки України, яким виповнилось 18 років.

Не забувай, що держава зобов'язана забезпечити людям з інвалідністю умови для того, щоб безперешкодно проголосувати. А тобі треба, бажано завчасно, проконтролювати, щоб твоя дільниця виконала всі вимоги та усунула перешкоди, які можуть завадити проголосувати. У розділі “Шість способів захистити свої політичні права” ми більш детально розкажемо, що робити, якщо тобі не вдалося проголосувати через бар'єри.

2. ПРАЦЯ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ АБО В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Щоб безпосередньо долучитися до виконання завдань держави та мати змогу змінювати систему із середини, можна піти на державну службу. Держава забезпечує всім рівний доступ до державної служби. Відповідно до законодавства, забороняється дискримінувати громадян під час вступу на державну службу та її проходження. Кандидати та кандидатки повинні відповідати вимогам щодо кваліфікації, освіти, досвіду роботи.

Конкурси на зайняття вакантної посади завжди є публічними. Якщо ти бажаєш працювати на державній службі, то можеш знайти перелік вакансій та умови участі в конкурсі на:

Єдиному порталі вакансій державної служби НАДС (Національного агентства України з питань державної служби)

www.career.gov.ua

офіційному веб-сайті НАДС

www.nads.gov.ua

та офіційному веб-сайті державного органу, в якому проводиться конкурс.

3. ЧЛЕНСТВО В ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЯХ, ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

За свої права боротися легше, якщо знайти однодумців та об'єднати зусилля.

З 14 років ти можеш стати членом громадської організації, а з 18 — політичної. Для членства в політичній партії необхідно ще бути громадянином України.

Якщо раптом у твоїй громаді немає жодного об'єднання, яке поділяло б твої інтереси, то ти можеш створити своє та мотивувати інших долучатися до громадської або політичної діяльності. Засновниками та засновницями громадських організацій можуть бути громадяни України, іноземці, особи без громадянства, які досягли 18 років; молодіжних та дитячих організацій — 15-річного віку; політичної — громадяни України, які досягли 18 років.

Громадську організацію можна легко зареєструвати онлайн на сайті "Онлайн будинок юстиції" www.online.minjust.gov.ua.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ МІТИНГІВ, ЗБОРІВ, ПОХОДІВ, ДЕМОНСТРАЦІЙ АБО УЧАСТЬ У НИХ

Для вираження свого невдоволення або висунення вимог люди часто об'єднуються та організують масові публічні акції. Таким чином, можна швидко привернути увагу держави до проблеми та спонукати вжити дій для її вирішення.

У 2004 році населення по всій Україні використало політичне право на мітинг, щоб висловити своє невдоволення фальсифікаціями під час президентських виборів, та, таким чином, змінило майбутнє країни. Ці мітинги були названі "помаранчевою революцією". Їх розпочали саме студенти, які в мирний спосіб вирішили показати державному керівництву, що саме народ є джерелом влади і він не згоден із масовими порушеннями виборчих прав громадян. Згодом мільйони людей по всій Україні долучились до акцій протесту, які тривали більше місяця. Як наслідок - люди змусили державу зважати на волю народу та домоглися справедливості.

У 2013 році молодь у Києві вийшла на акцію протесту проти зміни державою євроінтеграційного курсу. У мирний спосіб вони вирішили висловити незгоду із політикою держави. Цей протест став доленосним та дав початок Революції Гідності.

Вікових обмежень для участі в мітингах та інших акціях немає. Але необхідно мати на увазі, що організатори повинні завчасно повідомити про проведення такого заходу органи влади.

ІСТОРІЯ АНДРІЯ

Мене звати Андрій. Я — член Паралімпійської збірної України з фехтування, також займаюся науковою роботою і викладаю в Національному університеті “Львівська політехніка”. Одружений, маю доньку. Дуже тішуся своїми дівчатами і дуже їх люблю.

УЧАСТЬ У ВИБОРАХ

Як виборець я ще не пропустив у житті жодних виборів. Якщо не мав змоги бути у Львові через зайнятість спортом, я завжди голосував в іншому місці. Нескромно скажу, але вважаю себе відповідальним виборцем. Я — з тих, хто й інших завжди переконує голосувати. Якщо ви кажете, що не йдете на вибори, тому що не знаєте, кого з двох какашок обрати, то я певен, це все ваша провина. Треба працювати на те, щоб було з кого вибирати. Або ж балатуйтеся та змінійте країну! І щонайменше — беріть участь у виборах.

БОРОТЬБА ЗА ПРАВА

Під час голосування в мене не виникало перешкод. Я користуюся протезом. Але я певен, навіть якби я мав важчі порушення, все одно добився права голосувати. Будьмо відверті, чимало що залежить і від людей. Я нерідко зустрічаю людей з інвалідністю, які не завжди хочуть напружуватися зайвий раз, і це ненормально. Поки “піпл хаває”, нічого не вимагає, то ніхто і не буде щось змінювати. Ми повинні вимагати тих прав, які нам необхідні. Якщо мені необхідно голосувати і я хочу це робити, я повинен організувати ще таких небайдужих навколо спільної проблеми. І нас обов’язково почують.

ПОРАДА

Якщо ми складемо ручки і будемо сидіти, навіть якщо в нас важкі травми, тоді під лежачий камінь вода точно не затече. Треба підняти дупку і діяти! Трохи чорного гумору. Не всі можуть піднятися, але ж можна руками впертися, не маєш рук — то треба щось придумати, перевалитися, не знаю... Бог нам дав життя для чого? Для того, щоб ми залишили помітний (!) слід в цьому житті.

ІСТОРІЯ ЛЕОНІДИ

Мене звати Леоніда. Я працюю журналісткою в редакції періодичних видань “Заклик”, у газеті “Промінь”, яка орієнтована на осіб з порушенням зору. У цьому році здобула другу освіту — юридичну. За першою я — філолог.

У вільний час я віддаю перевагу активному способу життя. Люблю подорожувати, займаюся скандинавською ходьбою, читаю. Остання книжка, яку прочитала, — Сідні Шелдон “Гнів Ангелів”.

НАЙБІЛЬША ПЕРЕМОГА В ЖИТТІ

Як би це не звучало банально, але для мене було величезною перемогою, коли я в 19 років самостійно дісталася від метро до дому за допомогою тростини. Це для мене був величезний крок до незалежності.

Перемогою вважаю також те, що я можу в себе вірити. Я не впадаю у відчай та не страждаю депресіями. Перешкоди мене лиш стимулюють шукати способи вирішення проблем.

ІНТЕРЕС ДО ПОЛІТИКИ

Цікавлюся політичним життям, оскільки вважаю, що молодь — це рушій прогресу. Мені прикро чути, коли говорять, що взагалі не цікавляться політикою. Як на мене, дуже важливо знати, що відбувається в країні. Щоб там не казали, мовляв, “ми нічого не можемо змінити, то який сенс”, ми — це цеглинки міцного муру нашої країни. Знаючи свої права, ми можемо впливати на політику, в тому числі, на місцевому рівні. Я дивлюся телеканали, читаю, слухаю радіостанції, цікавлюся поглядами аналітиків, яких я поважаю. Я завжди намагаюсь бути в русі, в центрі подій.

УЧАСТЬ У ВИБОРАХ

Завжди голосую. На цих президентських виборах, у другому турі, я зіштовхнулася з певними перешкодами. Людина, яку мені хотіли дати в поміч, в мене не викликала довіри. Я відмовилася від її допомоги і попросила голосувати з мамою. Члени комісії не захотіли мені замінити помічника та взагалі були готові не давати бюлетень для голосування. Тільки після того, як я повідомила, що буду викликати поліцію, мені дозволили голосувати з довіреною особою. Незрячі люди під час голосування мають право використовувати допомогу людини, якій дові-

ряють, і яку самі оберуть. На жаль, не всі члени виборчих дільниць це знають.

БОРІТЬБА ЗА ПРАВА

Свої права я відстоюю завжди. Я через місяці суперечок змогла домогтися зупинки стихійної торгівлі в незаконному місці. Через них я не могла дістатися до пішохідного переходу. Я залучила до боротьби поліцію, прокуратуру, Національну асамблею людей з інвалідністю, районну державну адміністрацію та народного депутата, який мешкає в моєму районі.

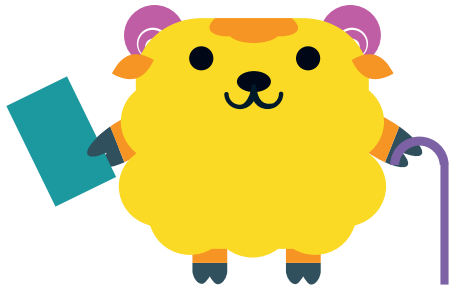
ПОРАДА

Будьте активними, комунікабельним, беріть участь в усіх заходах, які цікавлять, і не чекайте, поки друг чи подруга захочуть піти на цей захід. Не бійтеся бути десь присутнім і відстежувати інформацію. Виходьте із зони комфорту, не обмежуйтеся колом спілкування лише із своїми знайомими. Зараз є багато додатків, які допомагають бути мобільним. Не бійтеся бути самостійними і незалежними.

5. НАПРАВЛЕННЯ ЗВЕРНЕНЬ ДО ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ

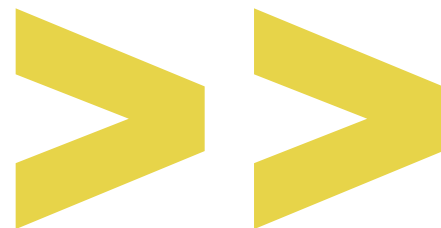

Т

Ти можеш спілкуватися із державними органами через письмові звернення: заяви, пропозиції, скарги або усно — на особистому прийомі. Ця форма участі в державному управлінні є дуже важливою в повсякденному житті, оскільки місцеві державні органи та органи місцевого самоврядування можуть допомогти у вирішенні багатьох буденних проблем. Наприклад, Леоніда Пономарьова, журналістка, звернулася до місцевої державної адміністрації з проханням полагодити ліфт у будинку. Державний орган вирішив проблему завдяки зверненню.

Крім того, ти можеш онлайн направити колективне звернення (петицію) до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування. Її можна заповнити на сайті органу, до якого подається документ. Але для того, щоб державний орган розглянув петицію, необхідно зібрати певну кількість підписів.

Для того, щоб Президент України, Верховна Рада чи Кабінет Міністрів розглянули колективне звернення, потрібно зібрати 25 000 підписів. Вони збираються протягом трьох місяців.

ПЕРЕШКОДИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ

Відповідно до українського законодавства та міжнародних документів люди з інвалідністю здійснюють політичні права на рівні з іншими. Обов'язок держави — вжити належні заходи, щоб усі люди мали можливість реалізовувати свої виборчі та інші політичні права. На жаль, не все, що прописано в законах, поки виконується державою. Існує багато перешкод, які заважають людям з інвалідністю повноцінно брати участь у політичному житті країни.

ЗАКОНОДАВЧІ

Станом на 2019 рік в Україні проживає 38 500 тис. повнолітніх осіб з інвалідністю, які визнані недієздатними. Вони не можуть голосувати, висувати свою кандидатуру на виборах та брати участь у референдумах, оскільки Конституція України їм це забороняє. Міжнародна спільнота вважає це несправедливим. У багатьох європейських країнах недієздатні люди з інтелектуальними порушеннями можуть брати участь у виборах. Адже наявність порушення не означає, що людина не здатна приймати рішення щодо політичних процесів.

ІНФОРМАЦІЙНІ

Важливим фактором політичної участі є доступ до інформації. Щоб людина мала змогу та бажання впливати на владу в країні, вона повинна постійно мати доступ до новин, слідкувати за діями політиків та подіями в державі. У 2009 році, коли була ратифікована Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, Україна взяла на себе зобов'язання вжити всіх належних заходів для забезпечення людям з інвалідністю доступ нарівні з іншими до інформації та зв'язку. І це стосується не тільки політичної інформації. На жаль, за це право в Україні необхідно ще боротися.

В Україні зобов'язані мати доступні сайти для незрячих людей та людей із порушенням слуху тільки органи виконавчої влади. Сайти політичних партій, засобів масової інформації, політичних блогерів та інших джерел новин зазвичай розроблені без дотримання вимог і часто є недоступними для незрячих людей. Їх доступність не регулюється законодавством і залишається на відповідальності власників.

У соціальних мережах субтитрування відео, використання жестової мови та додавання альтернативного тексту до фотоматеріалів майже не використовується. Крім того, шрифт та кольори друкованої політичної інформації в більшості випадків є нечитабельні для людей з порушеннями зору.

Мене звати Артем. Я живу в Харкові. Працюю програмістом. Одружений, маю дитину. Мої хобі — це велосипед, туризм, фотографія.

ІСТОРІЯ АРТЕМА

НАЙБІЛЬША ПЕРЕМОГА В ЖИТТІ

На сьогодні, це моя робота. Добре, коли вона є, а коли вона тобі ще й дуже подобається і ти отримуєш від неї задоволення, то це просто кайф. Працюю в сфері ІТ.

У мене той випадок, коли ти йдеш на роботу радісний і повертаєшся додому, продовжуючи в голові вирішувати робочі завдання. І тобі це не набридає!

УЧАСТЬ У ВИБОРАХ

Я вважаю голосування одним із громадянських обов'язків людини. Якщо ти в цій країні живеш, то зобов'язаний брати участь у виборах. Твій голос так чи інакше враховується. Так ти можеш приймати доленосні для країни рішення.

Я завжди голосую. У мене є інвалідність по зору, але вона ніколи не стане на заваді мого волевиявлення.

ПОРАДА

Мені дуже подобається фраза *“Якщо бути “інвалідом”, то багатим “інвалідом”*. Я хочу, щоб люди з інвалідністю могли дозволити собі все, що забажають. Щоб для них не було проблемою знайти роботу, проголосувати на виборах і взагалі насолоджуватися життям. А для цього потрібно боротися за свої права!

ІСТОРІЯ ЮЛІЇ

Мене звати Юлія. Мені 31 рік, киянка, з дитинства пересуваюсь на інвалідному візку. Я маю фах із соціальної роботи. Саме у студентські роки почала долучатися до громадського активізму, що згодом стало моєю улюбленою справою. Ще до університету деякий час займалася танцями на візках, що і зараз залишається моїм захопленням.

Дуже люблю подорожувати, а коли маю час, займаюся рукоділлям.

НАЙБІЛЬША ПЕРЕМОГА В ЖИТТІ

Напевно, кожна людина постійно зіштовхується з різними перешкодами і мусить їх долати, щоб рухатися далі. Був час, коли рухатися для мене було досить небезпечно: кожний необережний крок призводив до травми. А це породжувало купу страхів. Саме страхи є моєю найбільшою перешкодою по життю і зараз, а кожне їх подолання — значною перемогою для мене. Але те “шило”, що в мені з дитинства, не дає змоги засиджуватися довго на одному місці. Тож крок за кроком долаються всі перешкоди.

ІНТЕРЕС ДО ПОЛІТИКИ

Не скажу, що я постійно слідкую за всіма політичними перипетіями, але зазвичай я в курсі основних політичних новин. Навіть був час, коли я, натхненна отриманими в університеті знаннями, можливостями та знайомствами, мала амбіції очолити Міністерство соціальної політики. Та й зараз виникають думки, чи не спробувати себе у політиці? Але поки не впевнена, що там буде від мене хоча б стільки користі, як зараз у громадському секторі. Зізнаюся, ще поки не бачу тієї політичної сили, яка викликала б довіру. Хіба що створювати свою!

УЧАСТЬ У ВИБОРАХ

Досі я лише одного разу не голосувала. Я мала путівку в санаторій, і змінити місце голосування не можна було (це були місцеві вибори). Однак тоді я писала заяву до територіального виборчого комітету, щоб до мене не приходили додому, як це

зазвичай робиться — мене автоматично включають до списків “нездатних пересуватись самостійно” (з чим, звісно, я можу посперечатись). Обурює, що це завжди робиться без мого відома. Тож, щоб голосувати не вдома, треба щоразу писати заяву і якимось “карабкатись” на візку на другий поверх, щоб ту заяву віддати в потрібному кабінеті. Тому можна сказати, що натеper я не маю вибору “голосувати чи ні”, адже вибори все одно прийдуть до мене додому. Однак і совість моя не дозволяє мені “прогулювати” такі заходи.

БОРОТЬБА ЗА ПРАВА

Досі не виникло ситуації, яка б заважала проголосувати вдома. Але це — не вихід. Якщо раніше мене це влаштовувало, — усе ж простіше, ніж дертися на другий поверх до тотально недоступних дільниць, — то на попередніх місцевих виборах я почала ставити питання щодо доступності виборчих дільниць усім кандидатам у депутати міськради.

А цього року, щойно отримала запрошення на вибори, почала дзвонити до дільниці, щоб дізнатись про її доступність. Я не хотіла, як завжди, сидіти вдома та чекати на комісію. Як і побоювалася, виборча дільниця — недоступна. Та можливість змінити її через недоступність не передбачена, немає і волонтерів на місцях. Тож довелося знову погодитися голосувати вдома.

Згодом я долучилась до колективної скарги до ЦВК з приводу недоступності виборчих дільниць і маю намір продовжувати боротися за свої права й надалі.

З липня 2019 року вступає в силу закон про державну мову, який зобов'язує перекладати матеріали передвиборної агітації, політичну рекламу та теледебати на українську жестову мову та/або субтитрувати українською мовою. Якщо вдасться реалізувати це положення, то матимемо перемогу на шляху до інформаційної доступності для нечуючих людей. Поки жестова мова державними телеканалами використовується тільки 40 хвилин на добу.

АРХІТЕКТУРНІ

Архітектурна недоступність будівель, транспорту і взагалі публічного простору часто стає причиною того, що людина з інвалідністю відмовляється брати участь у виборах, ходити на мітинги і демонстрації.

Низка законів та Державні будівельні норми зобов'язують власників споруд враховувати всі аспекти доступності для людей з інвалідністю. Це стосується як будівель, які ще будуються, так і тих, які вже використовуються. Неважливо, хто власник — держава або приватна особа, — вимоги доступності до об'єктів повинні виконувати всі. Інакше — це порушення законів.

У 2013 році Дмитро Жарий виграв справу проти мережі аптек, які були недоступні для людей, що пересуваються на інвалідному візку. Як наслідок — всю мережу аптек позбавили ліцензії.

БАР'ЄРИ У СТАВЛЕННІ

І чи не найголовніше — вимагай до себе ставлення з повагою до твоєї гідності. Не дозволяй принижувати себе через інвалідність. Твої політичні права — це не примха. А наявність інвалідності — не привід ставитися до тебе, як до об'єкта жалю, благодійності чи зневажливо.

**Вимагай до
себе ставлення
з повагою до
твоеї гідності**

ШІСТЬ СПОСОБІВ ЗАХИСТИТИ СВОЇ ПОЛІТИЧНІ ПРАВА

Існує багато способів для захисту прав, які ти можеш використовувати для відновлення справедливості. Конституція дозволяє тобі захищати права будь-яким законним способом.

1. ПОСПІЛКУЙСЯ З ПОРУШНИКОМ СВОЇХ ПРАВ

Це здається просто та неефективно, але в багатьох випадках установи або люди, які порушують твої права, про це просто не знають. Ввічливе та обґрунтоване прохання встановити належний пандус на виборчій дільниці або в іншій установі, просубтитрувати відеозвернення політичного кандидата або зробити сайт партії доступним для людей із порушенням зору може бути достатнім для того, щоб тебе почули. Прохання може бути у формі усного звернення до людей, які відповідають за вирішення твоєї проблеми, або у письмовій формі — через направлення скарги, заяви або петиції до державних установ або посадових осіб.

Наталі Сивак, активістці херсонської ГО «Велід», вдалося домогтися встановлення належного пандусу на виборчій дільниці в школі після спілкування з директоркою. Вона пояснила, що це необхідно для людей з інвалідністю і обґрунтувала нормами закону. Як виявилось, директорка школи про це просто не знала, оскільки ніхто ніколи до неї не звертався із такою проблемою.

Шпаргалка

Якщо твої виборчі права були порушені в день голосування, пиши скаргу в виборчу дільницю до закінчення голосування.

Шпаргалка

Якщо твої виборчі права були порушені виборчою дільницею, пиши скаргу в окружну дільницю впродовж двох днів після вчинення правопорушення.

Шпаргалка

Важливо правильно написати скаргу, інакше вона не буде розглянута. Вимоги можна знайти в ЗУ «Про вибори Президента України», «Про вибори народних депутатів України», «Про місцеві вибори».

ІСТОРІЯ ГРИГОРІЯ

Мене звуть Григорій. Мені 26 років. Працюю балетмейстером. Маю інвалідність по слуху. У свій вільний час займаюся танцями в танцювальній школі, читаю книги, гуляю з друзями, переглядаю фільми або відпочиваю. Моє улюблене хобі — література, фотосесії, хореографія.

НАЙБІЛЬША ПЕРЕМОГА В ЖИТТІ

Моя найбільша перемога — це перемога над страхом. Часто згадую, як мама повторювала: *“Очі бояться, а руки роблять”*. Завжди перед тим, як щось зробити чи вчинити, кажу собі: *“Або зараз, або ніколи”*.

Найбільшою перешкодою для мене є малодоступна інформація. Наприклад, ходжу на заняття танців у танцювальну школу, а про що говорить хореограф, не можу зрозуміти. Я після занять підходжу до хореографа й запитую, про що він розказував.

На жаль, не всі розуміють, що говорю я. Був випадок, коли мене прийняли за іноземця й почали звертатися до мене англійською.

ІНТЕРЕС ДО ПОЛІТИКИ

Перед виборами завжди читаю новини в інтернеті. Мені важливо перед тим, як зробити свій вибір, бути в курсі всього, що відбувається в нашій країні. Найкращий кандидат для мене той, хто крім іншого піклується про покращення умов життя та інклюзію для людей з інвалідністю.

ІСТОРІЯ ЮЛІЇ

Мене звати Юля. Я працюю координаторкою правозахисної організації людей з інвалідністю Fight For Right. Я люблю свою сім'ю. А ще обожнюю кататися на ковзанах і бігати, бувати на природі.

З дитинства маю інвалідність по зору.

УЧАСТЬ У ВИБОРАХ

Політичне життя мене цікавить у контексті змоги впливати на прийняття рішень, що стосуються зокрема життя і прав людей з інвалідністю. Я завжди беру участь у виборах, бо вважаю, що не використовувати своє право обирати тих, хто приймає рішення, які впливають на моє життя, моєї родини, друзів, країни — нерозумно і недопустимо. Ми довіряємо владі управління коштами, нашим розвитком, майбутнім, тому я хочу, аби це робили люди, яких обрала я.

Моя основна перешкода на виборах — це недоступність інформації. Мені важко прочитати інформацію, надруковану дрібним шрифтом про кандидатів, про процес виборів. Також важко орієнтуватися на дільниці. І я не думаю, що тільки мені.

Також це не зовсім коректне ставлення з боку учасників виборчого процесу, зокрема членів виборчих дільниць.

Найперші кроки, щоб долати ці перешкоди, — не мовчати, а озвучувати ці проблеми, робити їх видимими, вимагати усунення.

БОРОТЬБА ЗА ПРАВА

У 2016-му році, після багатьох років невиконання “Укрзалізницею” (УЗ) рішення суду про те, щоб зробити послуги доступними для людей з інвалідністю, ми з однодумцями вирішили організувати мітинг під стінами головного офісу УЗ. Нас було небагато, нас спочатку звинувачували і не розуміли. Це було дуже непросто стояти під стінами великої компанії з плакатами, пояснювати сотні разів, чому ми вийшли, намагатися не помічати принизливого ставлення з боку керівництва УЗ. Після того дня розпочався продуктивний діалог і спільна робота. Важка, довга, але результативна — у 2019 році сайт із замовлення залізничних квитків став доступним для незрячих людей, а також з'явилася змога онлайн придбати квиток з урахуванням пільг для людей з інвалідністю.

2. ЗВЕРНИСЬ ДО ПРАВОЗАХИСНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Правозахисні організації можуть тобі допомогти розібратись у проблемі та порадити, як діяти для відновлення прав. Вони є незалежними та мають необхідну компетенцію для вирішення проблеми. В інтернеті можна дізнатися, які організації захищають права людини.

Щодо порушень прав людей з інвалідністю ти можеш звернутися до ГО "Боротьба за права" на електронну адресу: **info@fr.org.ua**.

3. ЗВЕРНИСЬ ДО ОМБУДСМАНА

Якщо твої права були порушені органами влади або місцевого самоврядування, ти можеш написати заяву до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Цю посадову особу ще називають Омбудсманом. Він або вона вважається захисником прав людини в Україні.

Заяву можна оформити онлайн на сайті Омбудсмана www.ombudsman.gov.ua або надіслати поштою на адресу:
вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008
П.І.Б Омбудсмана

Шпаргалка

Складай скаргу відповідно до вимог, які прописані на сайті Омбудсмана:

www.ombudsman.gov.ua.

Шпаргалка

Заяву до Омбудсмана можна подати не пізніше ніж через рік після виявлення правопорушення.

4. ПОДАЙ ПОЗОВ ДО СУДУ

Мати можливість звернутися до суду є твоїм конституційним правом. Якщо в тебе є достатньо доказів, ти можеш подати судовий позов проти правопорушника. Існують жорсткі вимоги до складання позовної заяви. Якщо ти сумніваєшся, чи зможеш її правильно написати, ми радимо звернутися до юриста. Або в Безоплатному центрі правової допомоги тобі можуть допомогти скласти документ.

Шпаргалка

Адресу центру в твоєму населеному пункті можна знайти на сайті Міністерства юстиції України:

www.minjust.gov.ua.

5. ПРИВЕРНИ УВАГУ СПІЛЬНОТИ

Іноді привернення публічної уваги до порушення твоїх прав може бути ефективним методом вирішення проблеми. Ти можеш звернутися у ЗМІ або написати пост у соціальних мережах та розповісти про порушення. Також можна використати своє політичне право на мітинги та демонстрації.

Наприклад, Юля Сачук з однопумцями у 2016 році розпочала боротьбу за доступність сайту “Укрзалізниці” саме з мітингу. Вони у такий спосіб змусили керівництво розпочати діалог та продуктивну співпрацю із людьми, чиї права були порушені. Нарешті в 2019 році сайт став доступний для людей із порушенням зору.

6. ЗВЕРНИСЬ У МІЖНАРОДНІ ІНСТАНЦІЇ

Якщо не вдалося в суді відновити свої права, в тебе є можливість звернутися до Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ). Але спочатку необхідно перевірити, чи твоє порушене право або права гарантуються Конвенцією ООН про захист прав людини і основоположних свобод. Суд розглядає тільки випадки порушення статей Конвенції. Крім того, ЄСПЛ розглядає заяви про порушення, здійсненні виключно державою.

Більше з вимогами до заяви і строками можна ознайомитися на сайті суду

www.echr.coe.int.

Шпаргалка

ЄСПЛ – міжнародний суд, який контролює, щоб Україна та інші держави не порушували Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод.

Також політичні права людей з інвалідністю захищаються Конвенцією ООН про права осіб з інвалідністю. Навіть існує Комітет ООН з прав людей з інвалідністю, який розглядає індивідуальні скарги на порушення Конвенції.

Вимоги до складання заяви можна знайти на сайті: www.ohchr.org.

**Європейський суд
розглядає тільки
випадки порушення
статей Конвенції**

A close-up portrait of a woman with long, wavy hair, looking slightly to the right. The image is rendered in a high-contrast, yellow and black style, resembling a woodcut or a stylized digital filter. The background is a solid yellow color.

ІСТОРІЯ НАТАЛІ

Мене звати Наталя, мені 28 років. Я — домогосподарка. Є коханий чоловік. Пересуваюсь на візку. Мені подобається вишивати бісером. Є собака, породи пекінес, з якою дуже люблю гуляти.

УЧАСТЬ У ВИБОРАХ

У виборах завжди беру участь. У цьому році вдалось навіть переконати зробити мою дільницю доступною. Перед першим туром виборів я разом з іншими членами громадської організації “Велід” знімали відео про доступність виборчої дільниці у школі, де я повинна була голосувати. На жаль, виявилось, що пандус зовсім недоступний для людей з інвалідністю. До нас відразу підійшла директорка школи, і ми пояснили їй, що доступний пандус — це вимога закону і необхідність як для людей з інвалідністю, так і для мам з дитячими візками, людей похилого віку, які приходять до дітей в школу. Також розповіли, як можна швидко встановити пандус. Директорка школи виявилась дуже відкритою. Не повірите, але за чотири дні організувала повне переоблаштування конструкції. Тому на перший тур виборів я вже могла потрапити до дільниці самостійно і проголосувати.

БОРОТЬБА ЗА ПРАВА

Завжди намагаюсь відстоювати свої права. З останніх прикладів, це — недоступний Приватбанк. Через сходи я не могла туди потрапити, тому до мене завжди виходив консультант. Я постійно після візиту дзвонила на гарячу лінію та залишала скаргу із цього приводу. Але одного разу вони мене дуже розізлили. Консультанти відмовилися до мене виходити, пояснюючи тим, що не мають більше права обслуговувати поза

приміщенням. І допомогти мені зайти ніхто не хотів. Я подзвонила знову на гарячу лінію Приватбанку та розказала, що думаю про них та доступність їх послуг. Через деякий час вони таки встановили пандус, щоправда не дотримуючись всіх державних будівельних норм.

- 1** Міжнародний пакт про громадянські та політичні права
- 2** Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод
- 3** Конвенція про права осіб з інвалідністю
- 4** Факультативний протокол до Конвенції про права осіб з інвалідністю
- 5** Конституція України
- 6** ЗУ “Про вибори Президента України”
- 7** ЗУ “Про вибори народних депутатів”
- 8** ЗУ “Про місцеві вибори”
- 9** ЗУ “Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини”
- 10** ЗУ “Про звернення громадян”
- 11** ЗУ “Про державну службу”
- 12** ЗУ “Про громадські об’єднання”
- 13** ЗУ “Про політичні партії в Україні”
- 14** ЗУ «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (набере чинності 16.07.19)
- 15** Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби”
- 16** Державні будівельні норми В.2.2-40:2018
- 17** Постанова Кабінету Міністрів України “Про заходи щодо подальшого забезпечення відкритості у діяльності органів виконавчої влади”

